

γενναίαν και άπεγνωσμένην αντίστασιν πεισθέντες επί τέλους και υπό τής πανώλους άποδεκατισίας αυτούς, ήναγκάστησαν οι εν αυτῇ μένοντες Ένετοί να παραδοθῶσι διά συνθήκης, τήν όποιαν παρεβίασαν οι Τούρκοι κατά τό είωθό: αυτούς. Έκείθεν διά τών έπαρχιών Ρεθύμνης και Μυλοποτάμου καταστρέφοντες διά του πυρός και σιδήρου πάν τό προστυχόν και εξανδραποδίζοντες γυναικίπαιδα έβάδισαν κατά του Νέου Χάνδακος (Έρακλείου) πρό τών τειχών του όποιου έστρατοπέδευσαν και ώχυρώθησαν, κατασκευάσαντες και φρούριον (ονομαζόμενον νυν Φορτέτζα) βιάσαντες δε δι' άγγαριών τους χριστιανούς να μεταφέρωσιν εκ Χανίων και Ρεθύμνης τά κυριευθέντα πυριβόλα και πολεμοφόδια) τά όπλα έτοιμώθησαν επί του φρουρίου τούτου.

Περί τά μέσα Ιανουαρίου 1667 κατέπλευσεν εξωθεν του Νέου Χάνδακος Έρακλείου ο Αιγυπτιακός στόλος συγκεείμενος εξ 21 φρεγατών και 17 άκατιών. Ο στόλος ούτος προσβλήθεις υπό του Ένετικού άπέναντι του Νέου Χάνδακος, υπέστη άληθή καταστροφήν, διότι εξ αυτού πέντε μόνον πλοία έσώθησαν, ή δε Ναυαρχία έπυρπολήθη, αιχμαλωτισθέντος και του ναύαρχου Ρεμαδάν Βήη.

Οι Τούρκοι κατώρθωσαν πάλιν να συγκεντρώσωσι στόλον εκ 30 πλοίων και έφυδιάσαντες αυτόν με πολλὰς προμηθείας έβηκαν τούτον υπό τήν διοίκησιν του Καπλάν Μουσταφά Πασσά, γαμβρού του Μεγάλου Βεζύρου, ο όποιος είχε διαπρέψει κατά τον Ούγγρικόν πόλεμον.

Ο τουρκ. στρατός συνέκειτο τότε εκ 48 000 ανδρών εκτός 20,000 άρμεών και πυρπολητών και τών καθ' εκάστην προσερχομένων βοηθειών εκ τών διαφόρων μερών τής Μικρῆς Ασίας και Αιγύπτου. Έν μικρῷ χρονικῷ διαστήματι αι δυνάμεις αυτών ανήλθον εις 70 000 ανδρας.

Τήν 11 Μαΐου 1667 ο Μέγας Βεζύρης τον όποιον ο Σουλτάνος είχε άποστείλει με τήν ως άνωτέρω αναφερομένην άπειλήν, βλέπων λήγοντα τον χρόνον τής άποστολής του, χωρίς να εέρη εις πέρας τό έργον όπερ είχε ανατεθή αυτῷ και τήν ζωήν αυτου κινδυνύουσαν, περιήλθεν εις

άπόγνωσιν και συνεκάλεσεν πολεμικόν συμβούλιον εις δ' έλαθον μέρος όλοι οι Πασσάδες. οι Αρχηγοί του στρατου, και αυτος ο Μέγας Διερχμενός Νικουσιος, άπερασίθη δε κατ' αυτό ή γενική προσβολή εκ πάντων τών σημείων προς άλωσιν του Νέου Χάνδακος.

Ο τουρκικός στρατός διηρέθη τότε εις 3 σώματα τά όποια έπρεπε συγχρόνως να προσβάλωσι τους 3 προμαχώνας του Παντοκράτορος, τής Βηθλεέμ και του Μαρτινέγου.

Αουστερα του Νέου Χάνδακος, ο Μέγας Βεζύρης μετά του Βηθέρβη έστρατοπέδευσεν επί τών έρειπιων αυτου.

Έν τῷ κέντρῳ έτάχθησαν τά Αιγυπτιακά στρατευματα υπό τήν διοίκησιν του Αχμέτ Πασσά άπέναντι του προμαχώνος Βηθλεέμ, και τής επάλξεως του Μουτζενίγου.

Δεξιά και άπέναντι του Μουτζενίγου ήσαν τά στρατεύματα τής Ανατολής: μετά τών θελοντών υπό τον Καρά Μουσταφά.

Έν τῷ μεταξύ κατά τό θερινόν ήλιοστάσιον 9 Ιουνίου κατέπλευσεν ο Στόλαρχος τών Ένετών Μοροζίνης εις τήν Δίακειμένην άπέναντι του Νέου Χάνδακος, ή άφιξίς του δε έχαιρετίσθη δια τής εκρήξεως τών πρώτων άμφοτέρωθεν ύπονόμων.

Μέχρι τής 27 Αυγούστου 152 ύπνομοι άετινάχθησαν υπό τών πολιορκητών Τούρκων, 182 δε υπό τών πολιορκουμένων Ένετών, και όμως ο προμαχών του Παντοκράτορος καθ' ου διηθύνοντο αι κυριώτεραι προσβολαι του Μεγάλου Βεζύρου άνέστη εις τους τιναγμούς τούτους.

Μετά 7 εβδομάδας κατόπιν πολλών εφίδων και προσβλήων κατώρθωσαν οι Τούρκοι να πήςωσι 5 σημαίας επί τής κορυφῆς του προμαχώνος, αλλά 3 ύπόνομοι των εκάστη περιελάμβανε 70 βαρέλια πυριτιδος εξεσφενδόνθησαν εις τον άέρα και τας σημαίας και τους αναπετάσαντας αυτάς.

Μετά 14 ήμέρας οι πολιορκούμενοι έπεχείρισαν μετά σύγχρονον εκρηξιν 4 ύπόνομων, εξοδον, καθ' ήν έπεσον 3 στρατηγοί, ο άγας του Γιανιτζάρων, ο των όπλοποιών και ο των θελοντών. Μετά 8 ήμέρας κατά 8 θβριον του 1767 ο Μέγας Βεζύρης διέκοψε δι' όλου του χειμῶνος τά πολιορκητικά έργα ήτοι από 26 θβριου—9 Μαρτίου. Έν διαστήματι 6 και ήμισίως μηνών είχαν

καθ' 20,000 στατήρες πυριτιδος 8,000 στρατιῶται έφνευθήσαν και 400 Γεννίτσαροι έτέθησαν εκτός μάχης πλὴν πλὴν τών πληρωθέντων και φορευθέντων θελοντών.

Ο Τούρκος στόλαρχος Κιπλάν Πασσας εύρισκόμενος εν Χανίοις, προσεκήθη τότε εις Έρακλείον και άπερασίθη όπως 12 φρεγάται προσεμισθώσι πρό του φρουριου μέχρι τέλους του χειμῶνος.

Η πολιορκία εξηκολούθησε καθ' όλον τον χειμῶνα αλλά κατά τας άρχας του έαρος του 1668, μετά τήν άφιξιν πολλών έπικουριών, επανέληθη τό φορικόν έργον.

Το πνεύμα όμως των πολιορκουμένων άνεθερμήσθη άμα τῆ έμφανίσει του Γαλλικου στόλου κατά τήν 7 Ιουνίου 1668. ο στόλος ούτος διοικούμενος υπό του Δουκῆ τής Νοάλης έφερε τό άνθος τής Γαλλικής άριστοκρατίας.

Πέντε ήμέρας μετά τήν απόδασιν των Γαλλ. στρατευμάτων, ο γρηαιός δουξ του Μπεφόρ έπεσε κατά τινα προσβολήν, διευθυνομένην κατά του Νέου Χάνδακος μετά 600 ίππέων και άλλων τόσων πεζών. Οι Τούρκοι συνέλεξαν άπειρα λάφυρα πολυτιμώτατα. οι δε πολιορκούμενοι άφου ματαίως μετά 3 ήμέρας άεζήτησαν τό πρώτα του δουκῆ Μπεφόρ, έστειλαν κήρυκα με λευκήν σημαίαν ζητούντες αυτό.

«Εϊνε ξανθος και ύψηλός τό άνάστημα» εν ζῆ παραδώσατέ τον και θῆ σās δώσωμεν εις λυτρα όσα ζηήτετε, αν ήναι νεκρός, τό σώμα του αντι ίσοβαρούς χρυσίου». Αλλ' αι άναζητήσεις άπειθησαν μάταιαι διότι δεν άνευρέθη.

Τήν 27 θβριου 1668 ο Μοροζίνης έστειλεν έπιστολήν προς τον Μέγαν Βεζύρην ζητών άμεσον συνθηκολόγησιν, αλλ' ούτος ήρηθή ν' άποδεχθῆ τήν πρότασιν, και αντί τούτου διέταξε τον Μεμιζαδέ Μωαμέτ Πασσάν, διοικούντα μοίρην εκ 12 πολεμικῶν πλοίων να εισπλεύσῃ.

Ο Μοροζίνης μαθών τούτο, εξέπειψε 3 πλοία επί των όποιων έπέβαινον 600 Γάλλοι και Ιταλοί και τινες εκ των σωματοφυλάκων του εις συνάντησιν των 12 τουρκ. σκαφών.

Αι δύο μοίραι συνητήθησαν κατά τινά νύκτα, και κατόπιν πεισματώδους ναυμαχίας ο τουρκικός στόλος κατεστράφη.

Η πολιορκία εξηκολούθησε και πάλιν καθ' όλον τον χειμῶνα μέχρι του έαρος του 1669, γενναίως άποκρούοντων των πολιορκουμένων τας επανειλημμένας και άπεγνωστινάς εφίδους των πολιορκητών.

Εκείνο όμως, όπερ έβλαψε τους Ένετους ήτο ή διαφωνία του Μοροζίνη μετά του δουκῆ τής Νοάλης, και ή συνεπέα τούτ υ. αναχώρησις των τελευταίου.

Μετά τ ν αναχώρησιν των Γάλλων έλαττωθείσης τής φρουράς, άπερασίθη υπό του Μοροζίνη ή περιδίσις τής πόλεως, συναφθείσης συνθήκης μεταξύ αυτου και των τούρκων εκ 18 άρθρων, δι' ής και ο Νέος Χάνδαξ και άπιασα ή νήσος παρεδίδετο εις τους Τούρκους.

Ε διαστήματι 3 εβδομάδων κατά τήν συνθήκην πάσα ή πολις είχεν εκκενωθή ού μόνον εκ των φρουρων, αλλά και εκ των κατοίκων, οτινες άθροι μετέθησαν εις τήν νησίαν Δίαν χριστιανοί και Ένετοί παραβόντες μεθ' αυτών πάντα τά άρχετα, εικῶνας άγιων κλπ. και αυτότε λείψανον του α' Έπισκόπου τής Νήσου Τίτου και εκείθεν μετέφερον αυτά εις τήν Βενετίαν, δε άπέμεινον δε εν τῇ πολιει ή 3 Ιουδαίοι 2 Έλληνες και μία γυνή.

Μετά τήν έντελή εκκενωσιν τής πόλεως κρυφαρχήθον 3 ήμεραι εισήλθε πανηγυρικῶ, ο Κιουπρουλής εις τής χαλάσρας.

Τ νύκτα τής 14—15 7 θβριου 1669, άφρηθη ο μέγας σταυρός ο ύψούμενος επί των επάλξεων του Νέου Χάνδακος και ανεπετάσθη ή ήμισέληνος, την δε πρωίαν τής 15 κατά τήν 3 ώραν ο Αχμέτ Κιουπρουλής ο κατακτητής έλιζυβανεν έντός άργυρου δίσκου τας 83 κλειδας τής πόλεως και των φρουριών, και πάντων των δημοσίων καταστημάτων των εύρισκόμενων εν τῇ πόλει του προμαχώνος άγιου Ανδρέου κληθέντος εκτοτε προμαχώνος τής πικροδύσεως.

Μετά παρέλευσιν 229 ετών ενός μηνός και 7 ήμερών, Θεία εὐδοκία και χάρις εις τας 4 πριστατίδας Δυνάμεις Ρωσίας, Αγγλίας, Γαλλίας και Ιταλίας, κατελύθη ή εξουσία του Σουλτάνου εκ τής νήσου και άφρηθη ή ήμισέληνος, άνθ' ής ανυψώθη και πάλιν μετά πάροδον δύο και ήμισίως αιώνος περίπου τό ιερόν σύμβολον του χριστιανισμού και του πολιτισμού ο Σταυρός.

ΒΙΒΛΙΟΠΟΡΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΔΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ—ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ—ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ—ΧΡΕΜΑΤΟΠΩΛΕΙΟΝ—ΓΑΛΛΩΝΟΠΛΑΣΤΗΡΙΟΝ
 ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΗΘΕΟΝ—ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΕΙΟΝ—ΣΤΟΙΧΕΙΟΧΥΤΗΡΙΟΝ
 ΣΥΛΛΟΓΑΦΕΙΟΝ—ΕΥΧΟΛΟΓΗΡΙΟΝ—ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
 ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ
 ΑΥΤΟΕΚΚΑΙ

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
 και τυπογραφικῶν στοιχείων.
 ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΚΕΥΗ

«Μορφώσατε τό άτομον». Μέγαν παιδευτικόν Σύστημα
 του Θεου Δεοδόρου απ. Αποστολίου μου προς χριστιανούς των Λαο-
 λείων και των Ομογενειῶν, δι' ου διδάσκειται η στοιχειώδης
 Ανάγνωσις και Αριθμητικῆ έντός 15 μόνων ήμερῶν.

ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΑ—ΓΕΝ. ΕΛΕΓΧΟΙ—ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΔ. ΥΛΗΣ κλπ.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ
 ΣΧΗΜΑΤΑ ΣΤΕΡΕΟΜΕΤΡΙΑΣ
 ΘΡΑΝΙΑ ΝΕΑΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
 ΠΡΟΣΕΧΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΜΕΤΑΛΛΑΙ
 Παλαιῆς Διαθήκης, Καινῆς Διαθήκης,
 Των ηρώων του 1821, Ζωολογίας,
 Βοτανικῆς, Ουρολογίας,
 Ανθρωπολογίας, Ουδανολογίας,
 "Οργανα Φυσικῆς και Χημείας,
 "Οργανα Γνωστικῆς κλπ.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΙ ΧΑΡΤΑΙ—ΥΔΡΟΓΕΙΟΙ ΣΦΑΙΡΑΙ
 Οι διδάσκοντες και οι μαθηταί φωτίσατε τους μαθητάς και
 τά τέκνα λαο! Οι εφευρέται, οι Δημιουργοί, οι Επιδεικνύται
 εφοδιάσατε τά σχολεία! Διοστυρήσατε τό έθνικόν έργον ήμερών!
 Άγγελιας ένύπνου, ούνοιας και Τυολόγια χορηγοῦσι δωρεάν τά
 Βιβλιεμπορικά Καταστήματα Αποστολοπούλου.
 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ τιμῶν εντός χρηματιστά.
 ΚΑΙ ΤΙΜΗ: Συλλογαί από 1—300 δραχμῶν.